

4.I. DOR DÜZENİ ve DOR TAPINAKLARI

(DIA) Arkaik Dönem'de **dor ve ion** olmak üzere iki düzen, mimari tasarımlarda yani tapınaklarda, hazine binalarında vb. yapılarda kullanım bulmuştur. Her ne kadar her **iki düzende peripteral tapınağın temel prensipleri** aynı olsa da mimari elemanların tasarımında birbirlerinden farklıdırlar. Dor düzeni ve dorik yapılardan sonra, daha serbest, daha bol hayal gücü barındıran ve daha canlı ve narin bitkisel biçimlere sahip olan ion düzeni daha sonraki derslerimizin konusunu oluşturacak.

(DIA) Dor düzeni, Yunanistan'da MÖ 7. yüzyılda ortaya çıkmış, özellikle MÖ 6. ve 5. yüzyıllarda Yunanistan anakarasında, Sicilya ve Güney İtalya'da ve diğer dor bölgelerinde özellikle **Rodos'ta** da yaygın olarak kullanılmıştır. Tapınak mimarisi dışında yine söz konusu coğrafyada **stoa, büyük kapılar** (kent ve kutsal alan kapıları) ve **çeşme binaları** gibi diğer yapı türlerinde de uygulanmıştır. Buna karşılık dorik mimarinin, **Batı Anadolu'da** (Troas, Aeolia, İonia) çok nadir kullanıldığı görülür (Assos Athena Tapınağı bu kullanım için bir istisnadır).

(DIA) Dor düzeni terimi, bir Grek boyu olan **Dorlardan** ismini almıştır. Dorların yerleşim alanı olarak **Peloponnesos'un** (Mora Yarımadası) büyük bir bölümünde, **Rodos'ta, Girit'te** ve **Anadolu'nun** bir bölümünde esasen bu yapı stili gelişmiştir. MÖ 6. yüzyıl boyunca dor düzeni gelişimini tamamlamıştır. Bu düzen, katı, açık bir şekilde tasarlanmış, yapı elemanlarından ve biçimlerinden oluşturulmuştur. Dorik düzenin kendine has katılığı, **Roma Dönemi mimari teorisinde ahşap mimariden gelen tasarımsal ihtiyaçlarla bağdaştırılmıştır.** Süsleyici elemanlar, ahşapların birbirine tutturulduğu çivilerin başları olarak yorumlanmışlardır.

(DIA) Romalı Mimar Vitruvius'a göre (IV 1, 2 vd), dor düzeninin özel biçimleri ile kökeninin çivilenmiş ve birbiri içerisine geçme olarak yapılmış ahşap mimariden kaynaklandığı görüşü yaklaşık 150 yıldan beri arkeolojik mimarlık tarihinde yoğun ve ciddi olarak tartışılmaktadır. Söz konusu bu bilimsel tartışmalarla herhangi bir somut sonuca ulaşamamıştır.

MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısında Korinth ve Argos'un etkisinde dor düzenindeki tüm kutsal alanlar, **bir peristasis ile çevrelenmişlerdir**. Her ne kadar söz konusu tapınaklardan günümüze çok fazla birşey kalmamışsa da ele geçen kalıntılar, az da olsa yok olmuş olan **mimariyi tanımlamaya ve tamamlamaya yetmektedir**. Argos'ta sütunlardan arda kalan duruş izlerinden **sütun aksları hesaplanabilmekte**, Delphi'de ise en erkene tarihlenebilen taş sütun, taş mimariye model oluşturmuş ahşaptan yapılmış **sütunların biçimi hakkında yeteri veri sunar**.

(DIA) MÖ 625 yıllarına doğru Thermos'daki eski Tapınak B, Tapınak C ile yenilemiştir. 7 m genişliğinde ve 32 m ya da 100 ayak (Hekatompedos) uzunluğundaki cella, etrafında 5 x 15 sayılı (1:3 oranlı) ahşap sütun bulunduğuna **işaret** etmektedir. Cella'nın ortasındaki ahşap tek sütun sırası, cella'yı **ikiye böler**. Cella'nın ucu açık olan kısa kenarı, Samos Hekatompedos'unda olduğu gibi, en öndeki sütuna uydurulan birer kapı ile kapatılabiliyordu. Cella'nın arkası ise aynı şekilde açık bir avlu oluşturuyordu ve içerisinde tapınak uzun kenarı boyunca **iki sütun yer alıyordu**.

(DIA) Olympia'daki Heraion'da (MÖ 590) kesin olan açık bir şekilde anlaşılabilen tüm bir temel plan, koruna gelmiştir. Hem merkezi (aksial) girişi hem de Cella içerisindeki kült heykelini rahatsız eden **Cella içerisindeki merkezi sütunlar, üç nefli bir mekân dağılımına dönüştürülmüştür**. Bu duruma göre, hem pronaos'ta hem de opisthodomos'da tek sütun sırası yerine **çift sütun sırası yer almış** ve tapınağın kısa kenarlarındaki 6 sütun ile aynı aksta yer almışlardır. Bu uygulama gelecekte de devam ettirilmiştir.

MÖ 8. ve 7. yüzyıllardaki tek ya da iki nefli tapınaklara göre üç nefli cella **daha genişlemiştir**.

En önemli belirleyici yenilik ise eski, **tek taraflı megaron planı karşısında**, pronaos'taki antalı ve sütunlu ön avlunun aynı şekilde tapınağın arkasında da **yapılmaya başlanmasıdır (opisthodomos)**. Opisthodomos açıkçası tam olarak amacı bilinmeyen bir mekândır ve kült heykelinin bulunduğu Cella'dan bir girişi ya opisthodomos'tan cella'ya bir girişi bulunmaz. Opisthodomos daha çok peristasis

fikrinde temellendirilen bir estetik istekten doğan yapının tüm yönlerini vurgulama amacını güder.

(DIA) Peristasis’de yer alan sütunlar, önceleri tekil taş levhalar üzerinde (Thermos B ve C), daha sonra ise kesintisiz devam eden taştan yapılmış basamaklar yani yapıyı topraktan ayıran bir stylobat üzerinde (Olympia Heraion) yükselmiştir.

DOR DÜZENİ YAPI ELEMANLARI:

(DIA) ALT YAPI:

Euthynteria: Antik Grek tapınak mimarisinde krepidoma’nın altındaki yapının yani temelin toprak seviyesinde görülmeyen düzleme tabakası.

Stereobat: Stylobat’ın ilk basamağıdır. Euthynteria üzerine oturur.

Krepis: Euthynteria’nın üzerindeki basamaklardır.

Krepidoma: Tapınağın oturduğu platformun çevresindeki basamaklı bölüm.

Stylobat: Sütunların ve cella duvarının döşeme yüzeyidir. Sütunlar kaidesizdir ve doğrudan stylobat üzerine yerleşir.

(DIA) SÜTUN

Sütun Gövdesi: Sütun gövdesi, tamburların üst üste konmasıyla oluşur. Sütun gövdeleri aşağıdan yukarıya doğru incelerek yükselir. Sütun yüksekliği sütun alt çapının katlarına bağlıdır.

Set: Sütündeki yivler birbirlerine dar açı ile birleşerek bıçak ağzı gibi bir sırt oluştururlar. Buna verilen isimdir. Yivlerin sayısı dönemden döneme değişebilir (16-20).

Yiv: Sütun gövdesindeki setler arasında kalan boşluklardır. Genellikle yivlerin sayısı 20’dir.

Entasis: Sütun gövdesinin orta kısmında optik yanılsamanın düzeltilmesi için oluşturulan şişkinliktir (Esas itibariyle Arkaik Dönem’de görülür. Klasik Dönem’de az, Hellenistik Dönem’de ise hiç yoktur).

(DIA) DOR BAŞLIĞI

Anulet: Anulet veya Bilezik. Ekhinus’un sütunla birleştiği yerde bulunan ve genellikle 4 adet olan yatay çizgiye denir. Sütun boynundan başlığa geçişte başlığı,

sütundan ayıran üç adet bileziğe verilen isimdir.

Ekhinus: Dorik başlıkta abakus levhasının altında dışbükey profilli elemana verilen isimdir. Arkaik Dönem'de ekhinus yayvandır. Zamanla yayvanlığı azalarak dikleşmiştir.

Abakus: Ekhinus'un üzerinde bulunan dörtgen levhaya verilen isimdir. Üzerinde yatay taşıyıcı olan arşitrav bulunur.

ÜSTYAPI (SAÇAKLIK)

Arşitrav: Epistylon (Yun.) veya Baştaban (Tr.). Kademesiz (fascia) sütunları birbirine bağlayan başlık üzerinde yer alan yatay kiriş. Üzerinde taenia, regula ve guttae'ler yer alır.

Antitema: Arşitrav iki parçadan oluşuyorsa içteki arşitrav bloğuna verilen isimdir.

Taenia: Arşitravın üzerinde düz silmeye verilen isim.

Regula: Taenia ile guttae arasında yer alan dikdörtgen plakalardır. Regular sadece triglyphlerin altına gelir yani komple parça değildir.

Guttae: Damlacık'da denir. Taenia'ya alttan bitişik olan dikdörtgen regula'nın alt yüzünde yer alan damlacıklardır. Her regula'da 6 adet guttae bulunur. Aynı zamanda regula'yı taenia'ya bağlar. Yağmur sularının birikmesini önleyip, akmasına yardımcı olduğu içinde damlacık olarak da anılır.

GEİSON: Çatının başlangıcıdır. Çıkıntı yapan saçak kornişi olup, yatay ve eğimli olmak üzere türdür.

Mutulus Plakası: Geisonun alt yüzeyinde triglyphon'un üzerinde yer alır. Regula görünümündedir ama iki kat genişliğindedir ve Triglyph+Metop'un üstüne komple denk gelir.

Guttae/Damlacıklar: Mutulusların altında yer alan 3x6 sıra yuvarlak kesitli çıkıntıya/damlacığa verilen isimdir.

Via: Guttae'ler arasında kalan kanallara verilen isim.

Sima: Yatay geisonun üzerindedir ve yağmur oluğu vazifesini görür.

Çörten: Sima'nın üzerinde yağmur suyunu bina duvarından daha uzağa akıtmak için yapılan aslan başı biçimli kısa oluklardır. Sütun akslarına gelen aslan başı çörtenlerin ağız açık diğerlerinin ki ise kapalıdır (Yalancı-Çörten).

Antefix: Çatılarda ya tepede mahya kiremitleri üzerinde ya da saçak kenarlarındaki kapama kiremitleri üzerinde yer alan genelde “Palmet Bezemeli” süsleme elemanı.

Akroter: Üçgen şekilli alınlığın tepesinde ve iki kenarında yer alan bitkisel, heykel (insan-hayvan) ya da vazo tasvirinde pişmiş toprak veya mermerden yapılmış süsleme elemanı (Tepe ve Köşe Aktoreri)

Tympanon: Tapınağın her iki kısa kenarında yer alan ve üçgen alınlıklara verilen isimdir. Tympanon alttan yatay geison ile üstten ise eğimli geison ile çevrilidir. Söz konusu üçgen alınlıklar genelde heykellerle süslüdür.

(DIA) Ahşap sütunları birbirine bağlayan, ön yüzleri düz yani faskiasız **arşitravlar** (baştaban, epistylon) üzerinde yine ahşaptan düz çatıyı taşıyan çatı kirişleri yer almaktaydı. Hem sütun aksına hem de sütunlar arasındaki boşluk aksına yani **interkolumnium**'a gelen söz konusu kirişlerin uçları, olasılıkla ritmik olarak yerleştirilen **Triglif-Metop-Frizi'nin ortaya çıkmasına neden olmuştur**. Triglifler, dikey olarak yerleştirilmiş, V-kesitli 2 tam ve 2 yarım yive sahip blok ya da levhalardır. Söz konusu triglifler, kare metoplarla alması bir biçimde düzenli olarak sıralanır. Kare biçimli metop levhaları, trigliflerin ait olduğu **kirişler gibi taşıyıcı değil aksine, triglif kirişleri arasındaki boşlukları dolduran kapama elemanlarıdır**. **(DIA)** Söz konusu bu dikdörtgen trigliflerle kare metop levhalarına ilişkin tasvirler, **Geometrik Dönem'den itibaren vazo tasvir sanatında yoğun olarak görülmektedir**. Söz konusu metoplar boyalı olarak Thermos'da ya da kabartma olarak ise Mykenai'de, Grek **mitolojisinin** resimli el kitabı gibi yapıları süslemişlerdir. **(DIA)** En erken triglifler, **Thermos** (Tapınak C) ve **Kalydon**'da ele geçmiştir.

(DIA) Triglif-metop frizi, hafifçe dışarı taşan ve dar bir sime olan arşitravın üzerindeki **taenia** üzerine oturmaktaydı. **Taenia** altında yer alan **Regula** da **triglif-metoplar** gibi mimari yerleşimde bir ritmik düzeni takip ettirmektedirler. Her triglifin altına bir **regula** gelir ve regula'nın altında ise sayısı **3'ten 6'ya değişen** (sonrasında **6 sayısı** kural olur) önceleri konik sonraları silindirik biçimli damlacıklar yani **Gutta'lar** (Guttae) yer alır. Görünüşe göre söz konusu bu **Gutta'lar** ahşap mimariden gelen, **ahşap çivi başları olarak yorumlansa** da bunların bir süs elemanı mı yoksa yapının konstrüksiyonuna ait bir eleman mı oldukları halen tartışmalıdır.

(DIA) Dor triglif-metop-frizi, ahşaptan alçak bir damlalık aşığı (duvar kirişi) ile kapatılmıştır. Triglif ve metoplar üzerindeki damlalık aşığı üzerine kalas şeklindeki mertekler gelir ve bunlar mahya aşığı ile birleşir. Çatı mertekleri triglif metop-frizleri üzerinden dışarı doğru taşar ve çatı pervazını taşır (**Thermos'da Geison'un alını ve altı, bezemeli olarak pişmiş topraktan yapılmıştır**). Mertek uçlarında **mutulus plakası** yer alır ve mutulus plakası altında ise yine üç sıra halinde birbirine paralel (**3 x 6**) silindirik biçimli **çivi başları** görülür. Mutulus plakası ve Geison, alınlığın eğimine göre dışarı doğru eğimlidir. Başlangıçta dorik **geison'un mutulus tasarımı oldukça serbesttir**. Hatta **Sicilya'daki Selinus C** tapınağı ya da **Aegina** adasındaki poros türü taştan yapılmış erken **Aphaia** tapınağında değişmeli olarak küçük ve büyük **Mutulus**'lar çözüm olarak tercih edilmiştir. **(DIA)** Daha sonra kanonik olarak 3 x 6 sraya dönüşen **Mutulus** plakaları üzerindeki **Guttae** sayıları da, dorik düzenin erken döneminde iki sıra halinde farklı sayıda **Guttae**'ye sahipti. Bu durum aynı şekilde **Regula** altında yer alan **Guttae** için de geçerlidir. Henüz MÖ 6. yüzyılın 2. yarısında kesin olarak **6 sayısı** sabitlenmişken, MÖ 6. yüzyılın başında bu sayı sadece **4'tür**.

(DIA) Dorik düzenin zenginleşmesi aynı zamanda trigliflerde de görülür. Samos'daki bir triglif metopta ya da **Eleusis'deki Propylon**'da olduğu gibi yivlerin yerini **sunu tabakları, uçayaklar** ya da **benzeri kabartmalar** almıştır. Samos'taki örnek ayrıca baskın bir ion kymationu ile taçlandırılmıştır.

(DIA) Çatıyla açık bir şekilde yeni bir alanın ortaya çıktığı hissedilmektedir. Her iki kısa kenarda yer alan alınlık, tapınağın uzun yan kenarlarına karşılık tapınağın cepheleri büyük önem kazanmıştır. Ancak bu durum sütun yerleştirilişinin uyumunu bozmaz. Eğimli geison, alınlık yüzeyini yani **tympanon**'u üstten sınırlar. Alınlık yüzeyinin büyük plastik kompozisyonlar için ayrılmış olduğu anlaşılmaktadır. Hatta çatı kiremitleri bile söz konusu bu tüm konstrüksiyona eklenmiştir.

(DIA) Çatı kiremitlerinin en eski örnekleri olasılıkla **Korinth**'te geliştirilen hafifçe bükülmüş (içbükey eğimli), birleşim derzleri yarım daire biçimli kapama kiremitleri ile kapatılan biçimi, tutucu bir bölge olan **Lakonia** bölgesinde yerel olarak uzun süre kullanımda kalmıştır (**Lakonia Tipi Çatı**). Korinth'te ise bu dalga biçimli hareketli kiremit türü uzun süre kullanımda kalmaz ve geliştirilerek daha keskin hatlı

çatı kiremitlerine dönüştürülür (**Korinth Tipi Çatı**). Her iki tipin karışımından oluşan çatı kremidi biçimiyle çoğunlukla Sicilya'da karşılaşılır (**Sicilya Tipi Çatı**).

(DIA) Çatının dış bitimi ise yukarı doğru kıvrımlı ve zengin bir profile sahip bir kenarlıkla yani bir sima (yağmur oluğu) ile sonlanır. Sima çoğunlukla zengin çiçekli bezemelerle boyanarak süslenmiştir. Çatının uzun kenarında yani yağmur suyunun aktığı yönde, sima üzerinde yağmur suyunun yapıdan uzaklaştırılması için **(DIA)** önceleri **trompet biçimli borular**, MÖ 6. yüzyıldan itibaren ise **aslan başı biçimli**, belirli aralıklarla **yerleştirilen çörttenler yer alır** ve böylece simanın düz devam eden hattını böler.

(DIA) Çoğunlukla yine Sima'da uzun kenar boyunca çatı kiremitlerinin birleşimi üzerine gelen kapama kiremitlerinin ucunu renkli palmet biçimli ya da mitolojik maskların süslediği **antefiksler** kapatır. Benzer antefiksler aynı şekilde mahya kiremitleri boyunca da görülür. **(DIA)** Yapının her iki alınlığındaki tepe ve köşe akroterleriyle yapı tamamlanır. Akroterlerde de çok çeşitli fantastik figürler görülebilir: Bunlar arasında **Gorgonlar**, **Sifenksler**, **kanatlı yaratıklar**, birbiri içerisine geçmiş öyküsel ağaçlar (kıvrık dal) vb. yer alır. Söz konusu bu akroterler, yapının bekçileri olarak çatının dört köşesinde ve her iki mahya ucunda görev alırlar.

Beklenmedik bir şekilde tapınakların ahşap biçiminin içerisine taştan tapınak biçiminin tüm hatları kesin olarak geçmiştir. Taş mimarinin gelişimi/uygulanması **yaklaşık 100 yılın üzerindeki** bir zaman diliminde meydana gelmiş ve bu gelişimi devam etmiştir. Bu gelişim her ahşap elemanının sadece taştan yapıncaya kadar sürmüştür. **En erken taştan yapılan sütunlar, hala çoğunlukla ahşap bir üst yapı taşımışlardır.**

MÖ 7. yüzyılın sonlarına doğru, Yunanistan'ın tamamında **hafif taş yapılar** ortaya çıkmıştır, MÖ 6. yüzyılın ilk yarısına kadar adeta **ağırlık, sağlamlık ve yeni malzemenin uzun süre dayanıklılığı test edilmiş** ve yapılarda yoğun bir şekilde kullanımda kalmıştır. Başlangıçtaki yapı biçimlerinin oluşturduğu hali hazırdaki monümentallik, yavaş yavaş serbest kalmış ve büyük bir şekilde ortaya çıkmıştır ve ardından gelen nesil de Korinth Apollon Tapınağı, Syrakusa Apollon Tapınağı ve Aigina I tapınağında görüldüğü üzere bu itici güce hâkim olmuştur.

(DIA) Bu gelişim, tapınağın en önemli ve çarpıcı parçası olan sütunlarda açık bir şekilde okunabilmektedir. Delphi'deki Athena Tapınağı I'in en erkene tarihlenen ince gövdeli taş sütunlarında dorik sütun kendi kanonik biçimine ulaşmıştır.

Alçak bir stylobat üzerinde doğrudan doğruya dikey olarak yükselen sütun gövdesi, yukarı doğru daralır ve şiddetle üst yapının ağırlığına karşı durur. 16 ile 20 arasında değişen yivler, keskin kenarlı setlerle birbirinden ayrılırlar. **(DIA)** Sütun gövdesi ile üst yapı arasındaki geçişi sütun başlığı sağlar (dor başlığı), söz konusu başlık, taşıyıcı ve ağırlık geçişini sağlar.

Dorik düzen kendi gelişim sürecinde çok fazla değişikliğe uğramamıştır. Sadece kanonik kuralları belirlenmiştir. Alt kısımdan üstte doğru incelen sütun gövdeleri başlangıcında 16, sonrasında ise 20 yivle sınırlandırılmıştır. 18 veya 24 yivli sütunlar çok nadir görülür. Hellenistik Dönem'e gelince dorik yivlerden vaz geçilmiş ya da yaklaşık insan boyundaki sütunun alt bölümü dışındaki sütun yivlendirilmiştir.

(DIA) Sütunun orta bölümünün şişmesi olarak tarifleyebileceğimiz Entasis, esasen optik yanılsamayı ortadan kaldıran bir unsur olarak baskın bir şekilde uygulanmışken, düzenin gelişim sürecinde tamamen ortadan kalkmıştır.

Genel olarak oranların uzadığı bir eğilimi takip etmek mümkündür. Önceleri ağır üst yapı altında ezilen kısa sütunlar, giderek uzamıştır. Dorik sütun önceleri basık/tıknazdır, sonrasında ise sütun yüksekliği devamlı olarak artar, dolayısıyla uzun bir sütun olur. Önceleri sütun alt çapının yüksekliğe oranı 1:4 iken, sonraları yaklaşık 1:7'ye çıkar hatta iç mekandaki oran 1:8'e kadar çıktığı da görülür.

(DIA) Basık yayvan/yastık biçimli ekinusa sahip dor başlıklarının profilleri dikleşmiş/gerginleşmiştir. Sütun yüksekliğinin sütun alt çapına oranı, sütun yüksekliğinin üst yapıya oranı gibi önemli ölçüde değişmiştir. **(DIA)** Tüm yapı elemanları incelmış hafiflemiş, sütun araları yani interkolumnium daha genişlemiştir. MÖ geç 4. yüzyıldan itibaren Triglif-Metop-Frizi'nin de sıralanış düzeni yenilenmiştir.

(DIA) Her zaman sütun aksı üzerinde ve interkolumnium'da yer alan triglifler, yeni düzenleme ile bir interkolumnium'a iki triglif gelecek şekilde

yerleştirilmişlerdir. Bunun sonucu eski alışkanlıklardan farklı olarak interkolumnium'un ortasına bir **metop yerleştirilmiştir**. Ancak bu uygulamalar **stoa**, **propyla** ve benzeri yapılar gibi küçük yapılarda sınırlı kalmış, tapınak mimarisinde eski uygulamaya devam edilmiştir.

Oranların **uzamasıyla dor düzeni sevilmiş**, bunun sonucu olarak ta özellikle **Anadolu ve Ptolemaioslar Dönemi Eski Mısır'ında** kullanım görmüştür. Aynı zamanda Dorik mimari **tasarımında ionik elemanların kullanımı artmıştır**. Böylece **Kyrenaika'da** (doğu Libya'da Barqa) olduğu gibi **dorik sütunlar, ionik kaidelerle birlikte** kullanılmaya başlamıştır. **(DIA)** Bu gelişimin devamında ise Kos adasındaki Hellenistik Dönem Gymnasium'unda olduğu gibi **diş sırasının dorik üst yapıya uydurulduğu** görülür.

DOR KÖŞE PROBLEMİ:

(DIA) Dor mimarisinin monümentalleşmesi sürecinde ortaya çıkan, **dorik friz-köşe problemi**, kesin olarak belirlenen birçok yöntemle çözülebilmiştir. **Dor köşe problemi Triglyph-Metop-Frizinin iki ilkesi arasındaki çatışmadan doğar:**

- 1- Bir taraftan sütunların sıralanışıyla trigliflerin sıralanışı bir uyum içerisinde olmalıdır, yani **her sütun aksına ve her interkolumnium'a bir triglif gelmelidir.**
- 2- Diğer taraftan Triglyph-Metop-Frizinin kenarları yapının köşesindeki **köşe triglifiyle** bağlanmalıdır.

Söz konusu bu ikinci prensip **eğer, arşitrav, triglif ve sütunlar yaklaşık aynı ölçülerde iseler uygulanabilmiştir**. Eğer triglifler arşitravlardan daha dar ise, köşe problemi ortaya çıkar. Dorik düzen, **ahşap** tapınak mimarisinde başlangıçta her iki prensipte problemsiz uygulanabilmiştir.

(DIA, V) 1. Çözüm: Taş mimariye geçilmesiyle birlikte arşitrav genişliği ve buna bağlı olarak ta taşıyıcı sütunların kalınlıkları da artmıştır. Trigliflerin sütun aksı üzerine gelmesi koşulu nedeniyle, köşe trigliflerinin kenarlardan tapınağın ortasına doğru biraz kaydırılmasını yol açmıştır.

(DIA, I) 2. Çözüm: Sütunların biraz dışarı doğru taşınması: Ancak bu durumda

arşitrav üzerinde çıkıntı olacağından, bu öneri statik açıdan mümkün değildi. Bu çözümde köşe triglifleri ile komşu triglifler arası mesafenin diğer tüm triglifler arası mesafeden büyük olacağı ortaya çıkmaktadır.

(DIA, II) 3. **Çözüm:** Eski Yunan yapı ustaları en basit şekliyle mevcut her iki ilk triglif arası mesafeyi koruyarak köşe problemini daha geniş metop kullanarak çözmüşlerdir.

(DIA, III) 4. **Çözüm:** Diğer bir çözüm ise tüm metoplar aynı genişliğe sahip olacak şekilde aynı **şekilde köşedeki triglif genişliklerini artırmaktır.**

(DIA, IV) 5. **Çözüm:** En sık uygulanan çözüm ise triglif ve metopların harmonik sıralanması isteğinden doğan **köşe sütun akslarının daraltılmasıdır.** Köşe probleminin bu çözümü “**Köşe Daralması**” olarak adlandırılır. Kısmen bu köşe daralması, baskın görünmemesi için iki sütun aksına dağıtılmıştır ki buna da **çift sütun daralması** adı verilir. Bunun sonucu olarak kenarlarda biraz daha geniş metopları doğurmuştur.

Önerilen farklı çözümler farklı bölgelerde uygulama bulmuştur. Yunanistan anakarasında **köşe daralması daha çok tercih** edilmiştir. Tüm Yunan dünyasında ise değişik çözümler kullanım bulmuştur: Metopların ya da köşe trigliflerinin genişlemesi, sütun ve metop akslarındaki değişiklikler. Bazen de aynı zamanda dar cephede ve uzun kenarda farklı çözümler uygulanmış olabiliyordu.

DOR DÜZENİ GENEL ÖZELLİKLERİ:

- ✓ Dor düzeninde kaide yoktur. Sütunlar doğrudan doğruya stylobat üzerine oturur, ion ve korinth düzende sütunlar bir kaide üzerinde yükselir.
- ✓ Krepis/Krepidoma en çok 4, kanonik olarak 3 basamaktan oluşur.
- ✓ Yapı ince uzun ax3a (Thermum), kanonik ax2a1 (Paestum Athena)
- ✓ Cella üç bölümlüdür. Pronaos, naos ve opithodomos. Pronaos'taki sütunlar in antis, opisthodomos içe kapalı.

- ✓ Sütun gövdesi yukarı doğru inceler ortası şişkindir (göbek yapar yani entasis vardır). Ancak bu şişkinlik hiçbir zaman alt sütun çapını geçmez.
- ✓ Sütun boynu çoğunlukla başlıkla birlikte işlenmiştir. Başlık erken dönemde çok yayvan bir ekhinusa, MÖ 4. yüzyıldan itibaren gergin ve dik açılı (yaklaşık 45 derece) bir ekhinusa sahip olur
- ✓ Sütunlar erken dönemde 16 ya da 18 yivli, kanonik olarak 20 yivlidir.
- ✓ Sütun gövdesinin bitiminde 1'den 3'e kadar sütun boynuna geçişi sağlayan yatay halkalar mevcuttur. Bunlara **Hypotrachelion** adı verilir.

MÖ 6. yüzyılın başında başlıkların başlangıçları bronzdan ya da taştan yapılmış yaprak desenli halkalara sahipti. Bu halkalar sütun gövdesinden ekhinusa ani geçişi yumuşatmak için kullanılmıştır.

